

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Sprawozdanie za rok 2024
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Wiedza o społeczeństwie
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Termin egzaminu:</i>	10 maja 2024 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	20 września 2024 r.

WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE

Opis arkusza egzaminu maturalnego

W roku szkolnym 2023/2024 egzamin maturalny z wiedzy o społeczeństwie został przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych określonych w rozporządzeniu Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r.¹

Arkusz egzaminacyjny z wiedzy o społeczeństwie poza zadaniami rozszerzonej odpowiedzi składał się z 18 wiązek zadań: 14 wiązek dwuzadaniowych, trzech – trzyzadaniowych i jednej – czterozadaniowej. Za rozwiązanie części testowej arkusza można było uzyskać 48 punktów, a za realizację dwóch zadań rozszerzonej odpowiedzi – 12 punktów (5 punktów za zadanie RO: pismo formalne i 7 punktów za zadanie RO: wypowiedź argumentacyjna). 10 zadań (łącznie 10 punktów) było zadaniami zamkniętymi (wyboru wielokrotnego, prawda/fałsz), natomiast pozostałe 31 zadań testowych było zadaniami otwartymi krótkiej odpowiedzi lub z luką (łącznie 38 punktów).

Za rozwiązanie wszystkich zadań zdający mógł otrzymać zatem maksymalnie 60 punktów. Podczas rozwiązywania zadań można było korzystać z kalkulatora prostego. Do każdej wiązki zadań testowych oraz do obu zadań rozszerzonej odpowiedzi dołączono materiał źródłowy.

Treści każdego z bloków w nauczaniu WoS-u zostały uwzględnione, przy tym najwięcej zadań dotyczyło (w głównym stopniu) bloków *Człowiek i społeczeństwo*, *Państwo i polityka*, a najwięcej punktów można było uzyskać za zadania związane (przede wszystkim) z tym pierwszym blokiem:

- *Człowiek i społeczeństwo* – 12 zadań testowych (zad.: 1.1., 1.2., 2.1., 2.2., 3.1., 3.2., 4.1., 5.1., 5.2., 6.1., 6.2. i 7.2.) oraz zadanie RO: wypowiedź argumentacyjna – zad. 20. (łącznie 21 punktów);
- *Państwo i polityka* – 13 zadań testowych: 8.1., 8.2., 8.3., 9.1., 9.2., 10.1., 10.2., 11.1., 11.2., 12.1., 12.2., 12.3., 13.1. i 13.2. (łącznie 17 punktów);
- *Prawo i prawa człowieka* – 7 zadań testowych (zad.: 14.1., 14.2., 15.1., 15.2., i 17.2.) oraz zadanie RO: pismo formalne – zad. 19. (łącznie 12 punktów);
- *Zagadnienia międzynarodowe* – 10 zadań testowych: 4.2., 7.1., 16.1., 16.2., 16.3., 17.1., 17.3., 17.4., 18.1. i 18.2. (łącznie 11 punktów).

Większość zadań sprawdzała więcej niż jeden obszar wymagań ogólnych (27 zadań – 2 obszary, a 3 i 4 obszary po dwa zadania). 29 zadań dotyczyło zarówno obszaru wiedza i rozumienie, jak i obszaru wykorzystanie i tworzenie informacji (przy tym 4 z nich nie tylko tych dwóch obszarów). W związku z powyższym wybrano do każdego zadania jedno wymaganie ogólne realizowane w największym stopniu:

- Wiedza i rozumienie* – zadania: 1.1., 2.1., 4.1., 5.1., 5.2., 6.2., 7.1., 8.2., 8.3., 9.1., 10.1., 10.2., 11.1., 11.2., 12.1., 12.2., 12.3., 13.1., 13.2., 14.2., 15.1., 15.2., 16.1., 16.3., 17.1., 17.2., 17.3., 17.4., 18.1. i 18.2. (łącznie 36 punktów);
- Wykorzystanie i tworzenie informacji* – zadania: 2.2., 3.1., 3.2., 7.2., 8.1., 9.2., 16.2. i 20. (łącznie 14 punktów);
- Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów* – zadania: 1.2., 4.2., 6.1. i 14.1. (łącznie 5 punktów);
- Komunikowanie i współdziałanie* – zadanie 19. (5 punktów).

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

Dane dotyczące populacji zdających

TABELA 1. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZU STANDARDOWYM*

Liczba zdających		934
Zdający rozwiązujący zadania w arkuszu standardowym	z liceów ogólnokształcących	764
	z techników	164
	z branżowych szkół II stopnia	6
	ze szkół na wsi	34
	ze szkół w miastach do 20 tys. mieszkańców	185
	ze szkół w miastach od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców	429
	ze szkół w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców	286
	ze szkół publicznych	832
	ze szkół niepublicznych	102
	kobiety	620
	mężczyźni	314
	bez dysleksji rozwojowej	820
	z dysleksją rozwojową	114
Obywatele Ukrainy²	0	

* Dane w tabeli dotyczą tegorocznych absolwentów.

Z egzaminu zwolniono 3 osoby – laureatów i finalistów Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym.

TABELA 2. ZDAJĄCY ROZWIĄZUJĄCY ZADANIA W ARKUSZACH DOSTOSOWANYCH

Zdający rozwiązujący zadania w arkuszach dostosowanych	z autyzmem, w tym z zespołem Aspergera	4
	słabowidzący	1
	niewidomi	0
	słabosłyszący	0
	niesłyszący	1
	z niepełnosprawnością ruchową spowodowaną mózgowym porażeniem dziecięcym	0
	z zaburzeniem widzenia barw	0
	Ogółem	6

² Dz.U. z 2024 r. poz. 167.

Przebieg egzaminu

TABELA 3. INFORMACJE DOTYCZĄCE PRZEBIEGU EGZAMINU

Termin egzaminu		10 maja 2024	
Czas trwania egzaminu dla arkusza standardowego		180 minut	
Liczba szkół		152	
Liczba zespołów egzaminatorów		2	
Liczba egzaminatorów		40	
Liczba obserwatorów ³ (§ 8 ust. 1)		1	
Liczba unieważnień ⁴	w przypadku:		
	art. 44zzv pkt 1	stwierdzenia niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzv pkt 2	wniesienia lub korzystania przez zdającego w sali egzaminacyjnej z urządzenia telekomunikacyjnego	0
	art. 44zzv pkt 3	zakłócenia przez zdającego prawidłowego przebiegu egzaminu	0
	art. 44zzw ust. 1	stwierdzenia podczas sprawdzania pracy niesamodzielnego rozwiązywania zadań przez zdającego	0
	art. 44zzy ust. 7	stwierdzenie naruszenia przepisów dotyczących przeprowadzenia egzaminu maturalnego	0
	art. 44zzy ust. 10	niemożność ustalenia wyniku (np. zaginięcie karty odpowiedzi)	0
Liczba wglądów ⁴ (art. 44zzz)		29	

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 1 sierpnia 2022 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 302).

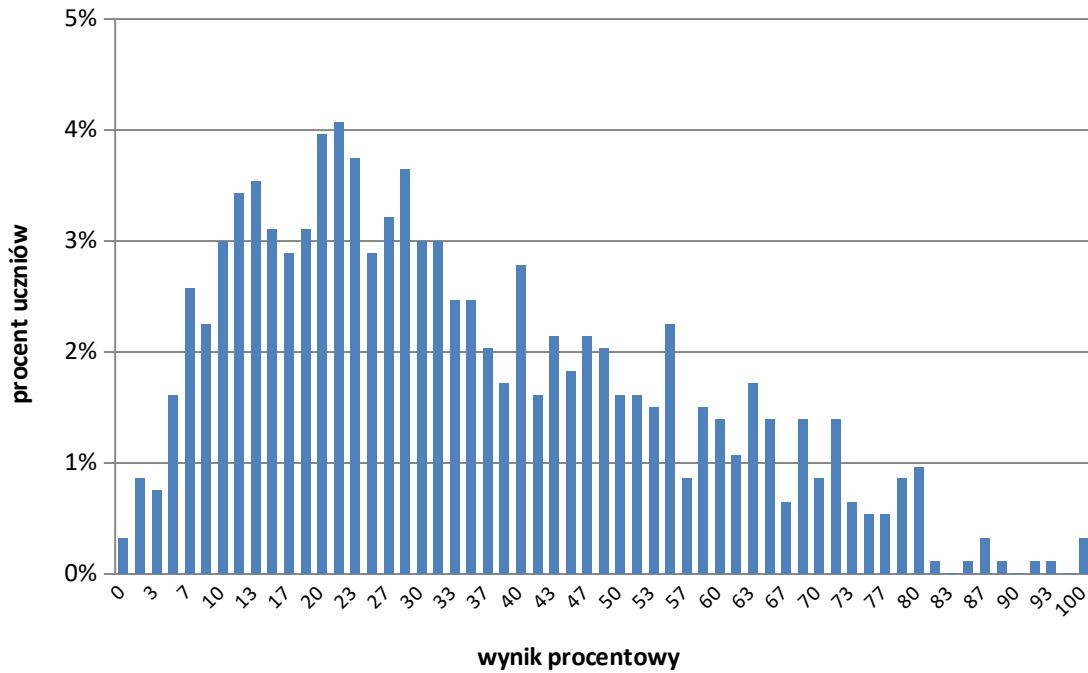
⁴ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2024 r. poz. 750).

Podstawowe dane statystyczne

Wyniki zdających

WYKRES 1. ROZKŁAD WYNIKÓW ZDAJĄCYCH

TABELA 4. WYNIKI ZDAJĄCYCH – PARAMETRY STATYSTYCZNE*

Zdający	Liczba zdających	Minimum (%)	Maksimum (%)	Mediana (%)	Moda (%)	Średnia (%)	Odchylenie standardowe (%)
ogółem	934	0	100	30	22	34	21
w tym:							
z liceów ogólnokształcących	764	0	100	33	22	37	20
z techników	164	0	75	17	13	21	15
z branżowych szkół II stopnia	6	–	–	–	–	–	–

* Dane dotyczą wszystkich tegorocznych absolwentów. Parametry statystyczne są podane dla grup liczących 30 lub więcej zdających.

Poziom wykonania zadań

TABELA 5. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
1.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia i analizuje prawidłowości życia społecznego [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] popularnonaukowych.	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 5) Zdający wyjaśnia zasady zachowań asertywnych [...]. (SP) I. Społeczna natura człowieka. 5) Zdający [...] przedstawia różne formy zachowań asertywnych.	36%
1.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego [...]. 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 6) Zdający rozpoznaje różne aspekty [...] problemów życia codziennego [...].	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 5) Zdający wyjaśnia zasady zachowań asertywnych [...] i przedstawia wynikające z tego korzyści. (SP) I. Społeczna natura człowieka. 5) Zdający [...] przedstawia różne formy zachowań asertywnych.	54%
2.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia prawidłowości życia społeczno-kulturowego [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...].	(ZR) II. Różnorodność kulturowa. 3) Zdający porównuje modele socjalizacji charakterystyczne dla własnej grupy wiekowej i pokolenia rodziców; wyjaśnia zjawisko socjalizacji odwróconej. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. 5) Zdający wyjaśnia charakter procesu socjalizacji [...].	83%
2.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia i analizuje prawidłowości życia społecznego oraz wybrane współczesne procesy społeczne. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykorzystuje informacje na temat życia społecznego [...].	(ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. 5) Zdający wyjaśnia charakter procesu socjalizacji [...].	75%
3.1.	(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł [...].	(ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 9) Zdający interpretuje wyniki badań opinii publicznej [...].	37%
3.2.			46%
4.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia [...] procesy społeczne [...] we współczesnym świecie. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...].	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 3) Zdający wyjaśnia zjawisko alienacji oraz analizuje jego przyczyny i skutki.	48%
4.2.	I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 1) Zdający wyjaśnia [...] procesy społeczne [...] we współczesnym świecie. (ZR) 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. (ZP) 6) Zdający przedstawia podstawowe kwestie dotyczące stosunków międzynarodowych. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i	(ZR) I. Człowiek w społeczeństwie. 3) Zdający wyjaśnia zjawisko alienacji oraz analizuje jego przyczyny i skutki. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 3) Zdający wyjaśnia pojęcie globalizacji i wykazuje jej formy i skutki w sferze [...] społeczeństwa; [...] przedstawia najważniejsze	32%

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
	rozwiązywanie problemów. 5) Zdający diagnozuje problemy społeczno-polityczne na poziomie [...] globalnym.	wyzwania związane z procesem globalizacji.	
5.1.	I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 2) Zdający analizuje [...] działania w ramach społeczeństwa obywatelskiego. (ZP) 2) Zdający przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. (ZP) 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społecznego, w tym politycznego.	(ZR) VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. 4) Zdający porównuje status prawny stowarzyszeń, fundacji i organizacji pożytku publicznego w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 1) Zdający przedstawia rodzaje i przykłady organizacji pozarządowych [...].	36%
5.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego i politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...].	(ZR) VI. Społeczeństwo obywatelskie i kultura polityczna. 3) Zdający [...] przedstawia specyfikę think-tanków. (ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 1) Zdający przedstawia rodzaje i przykłady organizacji pozarządowych [...].	35%
6.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia [...] procesy społeczne, w tym etniczne, we współczesnym świecie. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego i politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski [...]. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 4) Zdający dostrzega perspektywę różnych uczestników życia publicznego.	(ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. 8) Zdający przedstawia [...] modele polityki wobec imigrantów (unifikacja / asymilacja, integracja [...]) w państwach Europy. 9) Zdający przedstawia [...] różne modele polityki wobec [wybranych rdzennych] grup. 10) Zdający wyjaśnia kwestię akulturacji i asymilacji grup mniejszościowych, w tym migranckich; wykazuje, że rodzaj stosowanej polityki państwa w różnym stopniu i kierunku wpływa na te zjawiska. (SP) VIII. Wspólnoty narodowe/etniczne i ojczyzna. 5) Zdający uzasadnia, że można pogodzić różne tożsamości społeczno-kulturowe (regionalną, narodową/etniczną, państwową/obywatelską [...]) [...].	29%
6.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 1) Zdający wyjaśnia [...] procesy społeczne, w tym etniczne, we współczesnym świecie. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] wybranych tekstów z zakresu nauk społecznych.	(ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. 1) Zdający przedstawia różne koncepcje narodu (polityczną i etniczno-kulturową) [...]. (SP) VIII. Wspólnoty narodowe/etniczne i ojczyzna. 2) Zdający wyjaśnia, czym obywatelstwo różni się od narodowości [...].	39%
7.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 6) Zdający charakteryzuje kwestię praw człowieka [...]. 7) Zdający [...] wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego [ładu międzynarodowego] stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu.	(ZR) XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. 1) Zdający [...] rozróżnia generacje praw człowieka [...]. (ZR) XIII. Ład międzynarodowy 21) Zdający przedstawia cele działania [...]	13%

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
		Organizacji Narodów Zjednoczonych do Spraw Oświaty, Nauki i Kultury.	
7.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający analizuje różnorodne [...] zachowania społeczno-polityczne [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] oraz interpretacji innych źródeł [...].	(ZR) II. Różnorodność kulturowa. 7) Zdający wyjaśnia znaczenie obrzędów przejścia i wykazuje ich obecność w polskiej kulturze współczesnej. 8) Zdający wykazuje obecność tradycyjnej obrzędowości dorocznej w polskiej kulturze współczesnej.	39%
8.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający [...] przedstawia specyfikę referendum ogólnokrajowego [...] w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne.	34%
8.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej.	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający charakteryzuje formy demokracji bezpośredniej; przedstawia specyfikę referendum ogólnokrajowego [...] w Rzeczypospolitej Polskiej. 4) Zdający [...] wymienia kompetencje Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej [...]. 5) Zdający [...] przedstawia kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej [...].	15%
8.3.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. 6) Zdający przedstawia podstawowe kwestie dotyczące stosunków międzynarodowych. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) XV. Polska polityka zagraniczna. 2) Zdający wyjaśnia [...] skutki europeizacji polskiej polityki zagranicznej. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne. (SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający [...] wymienia referenda ogólnokrajowe, których wyniki były wiążące [...].	51%
9.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający analizuje różnorodne postawy [...] społeczno-polityczne [...]. 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] popularnonaukowych oraz interpretacji innych źródeł (np. wykresy i schematy) z zakresu przedmiotu.	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. 6) Zdający porównuje założenia myśli liberalnej i konserwatywnej. 11) Zdający analizuje kwestię pojmowania równości, wolności i sprawiedliwości w różnych nurtach myśli politycznej. (ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 9) Zdający interpretuje wyniki badań opinii publicznej [...].	35%
9.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający analizuje różnorodne postawy [...] społeczno-polityczne [...]. 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...].	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. 6) Zdający porównuje założenia myśli liberalnej i konserwatywnej. 7) Zdający porównuje założenia myśli	25%

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
	(ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością [...] interpretacji innych źródeł (np. wykresy i schematy) [...].	socjaldemokratycznej i katolickiej nauki społecznej. (ZR) VII. Rywalizacja o władzę. 2) Zdający wyjaśnia związki między partiami politycznymi a społeczeństwem [...]. (ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 9) Zdający interpretuje wyniki badań opinii publicznej [...].	
10.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 2) Zdający [...] charakteryzuje [...] formy demokracji [...].	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający wyjaśnia, jak przeprowadzane są powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] przedstawia zasady wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej [...].	25%
10.2.	I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową [...]. (ZP) 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej.	(ZR) VII. Rywalizacja o władzę. 9) Zdający [...] porównuje systemy wyborcze obowiązujące w wyborach w Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający wyjaśnia, jak przeprowadzane są powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (SP) XI. Demokracja w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] przedstawia zasady wyborów do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej [...].	13%
11.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania [...]. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego.	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 4) Zdający charakteryzuje systemy ze szczególną rolą prezydenta – klasyczny prezydencki (na przykładzie Stanów Zjednoczonych Ameryki) [...]. 6) Zdający [...] podaje przykłady państw z parlamentem [...] dwuizbowym.	23%
11.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego.	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 4) Zdający [...] wymienia kompetencje Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej [...]. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 2) Zdający [...] przedstawia procedurę ustawodawczą.	17%
12.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania [...].	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 2) Zdający przedstawia, odwołując się do współczesnych przykładów, typologie	21%

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
	8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] tekstów z zakresu nauk społecznych.	współczesnych monarchii ze względu na pozycję głowy państwa (absolutna, konstytucyjna, parlamentarna) [...].	
12.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] tekstów z zakresu nauk społecznych.	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 7) Zdający wyjaśnia mechanizmy wyłaniania rządu [...]. 8) Zdający charakteryzuje typy relacji między rządem a głową państwa [...].	19%
12.3.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia różne formy rywalizacji o władzę państwową, jej sprawowania [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] tekstów z zakresu nauk społecznych.	(ZR) VIII. Modele sprawowania władzy. 5) Zdający charakteryzuje systemy polityczne z zachwianym podziałem władzy – parlamentarno-komitetowy [...].	28%
13.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający przedstawia funkcjonowanie systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZP) III. Organy władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający wyjaśnia, jak przeprowadzane są powszechne i bezpośrednie wybory organów władzy publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. 8) Zdający przedstawia organy stanowiące i wykonawcze samorządu terytorialnego na poziomie gminy i miasta na prawach powiatu [...] w Rzeczypospolitej Polskiej; charakteryzuje kompetencje tych organów i zależności między nimi. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne. (SP) VI. Społeczność lokalna. 3) Zdający wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); przedstawia, jak są one wybierane [...].	33%
13.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 3) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego.	(ZR) V. Państwo, myśl polityczna i demokratyzacja. 16) Zdający [...] rozważa, na ile polska demokratyzacja przełomu lat 80. i 90. XX wieku miała charakter reformy, a na ile – rewolucji. (ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 8) Zdający wyjaśnia instytucje prawne części ogólnej prawa cywilnego w Rzeczypospolitej Polskiej ([...] osoba prawna; czynności prawne [...]). (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne.	36%

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
14.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego [...], krytycznie je analizuje [...]. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 6) Zdający rozpoznaje różne aspekty, także prawne, problemów życia codziennego [...].	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 11) Zdający analizuje kazusy z zakresu prawa rzeczowego i spadkowego. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne. 4) Zdający wyjaśnia podstawowe instytucje prawne części ogólnej prawa cywilnego i prawa zobowiązaniowego w Rzeczypospolitej Polskiej (osoba fizyczna, zdolność prawna a zdolność do czynności prawnych, [...] zobowiązanie). 5) Zdający wyjaśnia podstawowe instytucje prawne prawa rzeczowego i spadkowego w Rzeczypospolitej Polskiej (własność, formy nabycia własności, spadek, dziedziczenie [...]).	48%
14.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego.	(ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający rozpoznaje sprawy regulowane przez prawo cywilne [...]; wskazuje, w jakim kodeksie obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy [...].	53%
15.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający charakteryzuje instytucje polskiego systemu prawnego. (ZP) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 6) Zdający rozpoznaje różne aspekty, także prawne, problemów życia codziennego [...].	(ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] interpretuje przepisy prawne. 13) Zdający wyjaśnia, jak można korzystać w Rzeczypospolitej Polskiej z dokumentacji gromadzonej w urzędach [...]. (SP) VI. Społeczność lokalna. 3) Zdający przedstawia, jak zorganizowany jest urząd gminy [...]. (SP) VII. Społeczność regionalna. 3) Zdający wymienia organy stanowiące i wykonawcze samorządu powiatowego [...]; przedstawia, jak są one wybierane [...].	33%
15.2.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający wyjaśnia specyfikę praw i wolności człowieka [...].	(ZP) IV. Prawa człowieka i ich ochrona. 1) Zdający wymienia „zasady ogólne” i katalog praw człowieka zapisane w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. (SP) IV. Prawa człowieka. 5) Zdający wymienia prawa i wolności polityczne zawarte w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej [...].	40%
16.1.	(ZP) I. Wiedza i rozumienie. 6) Zdający przedstawia podstawowe kwestie dotyczące stosunków międzynarodowych. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] tekstów z zakresu nauk społecznych.	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 20) Zdający wymienia najważniejsze operacje pokojowe i militarne Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; wykazuje zmieniającą się rolę tej organizacji od lat 90. XX wieku. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 10) Zdający przedstawia [...] cele [...] Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego; ocenia wpływ tej organizacji na utrzymanie pokoju	22%

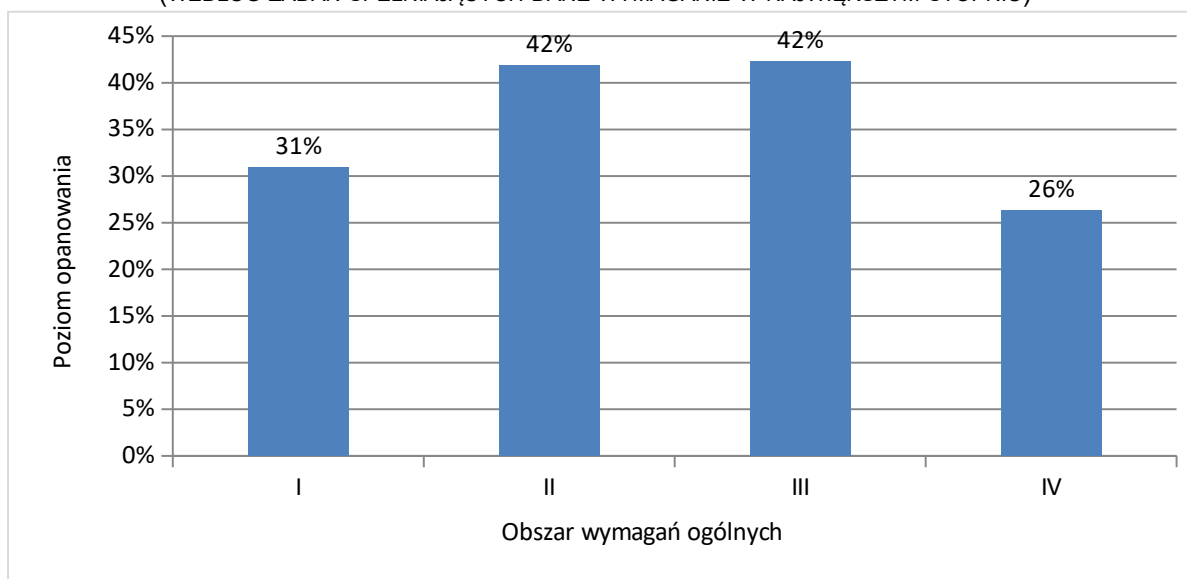
Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
		międzynarodowego [...].	
16.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 12) Zdający charakteryzuje na przykładach najczęściej stosowane sposoby rozwiązywania długotrwałych konfliktów między narodami i państwami. 13) Zdający wyjaśnia pojęcia [...] interwencji humanitarnej oraz misji pokojowej; podaje ich przykłady z różnych części świata [...]. 20) Zdający wymienia najważniejsze operacje pokojowe i militarne Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 7) Zdający charakteryzuje cele i najważniejsze organy Organizacji Narodów Zjednoczonych (Zgromadzenie Ogólne, Rada Bezpieczeństwa [...]); przedstawia jej wybrane działania [...].	20%
16.3.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu.	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 8) Zdający przedstawia konflikty międzynarodowe i etniczne w nieunijnej części Europy; lokalizuje je, wyjaśnia ich przyczyny i konsekwencje. 20) Zdający wymienia najważniejsze operacje pokojowe i militarne Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego [...].	23%
17.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) XIV. Integracja europejska. 6) Zdający przedstawia podział kompetencji pomiędzy Komisją i Radą [...].	20%
17.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem [...] innych źródeł [...].	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 6) Zdający [...] przedstawia formy prawa wtórnego Unii Europejskiej i ich miejsce w porządku prawnym Rzeczypospolitej Polskiej. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 8) Zdający wymienia obowiązujące akty prawa pierwotnego Unii Europejskiej [...].	44%
17.3.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) XIV. Integracja europejska. 6) Zdający przedstawia integrację w ramach Unii Europejskiej [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 8) Zdający lokalizuje jej [Unii Europejskiej] państwa członkowskie [...].	21%

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
17.4.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 6) Zdający charakteryzuje kwestię praw człowieka i ich międzynarodowej ochrony. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu.	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 16) Zdający charakteryzuje [...] działania [...] Rady Europy. (ZP) IV. Prawa człowieka i ich ochrona. Zdający: 3) Zdający uzasadnia znaczenie Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w kontekście Europejskiego Trybunału Praw Człowieka [...].	13%
18.1.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego i politycznego [...].	(ZR) IV. Aspekty etniczne życia społecznego. 7) Zdający przedstawia wielowarstwowość tożsamości narodowej na przykładzie [...] Królestwa Hiszpanii [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 4) Zdający przedstawia konflikty etniczne na obszarze państw członkowskich Unii Europejskiej; lokalizuje je [...].	41%
18.2.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 7) Zdający analizuje współczesny ład międzynarodowy i wyjaśnia rolę różnych podmiotów zaangażowanych w jego stabilność lub zmianę w jego funkcjonowaniu. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający [...] wykorzystuje informacje na temat życia [...] politycznego [...].	(ZR) XIII. Ład międzynarodowy. 7) Zdający wyjaśnia problem separatyzmów i odnosi go do prawa międzynarodowego [...]. (ZP) VII. Współczesne stosunki międzynarodowe. 1) Zdający przedstawia [...] podstawowe zasady prawa międzynarodowego ([...] integralności terytorialnej, [...] nienaruszalności granic).	11%
19.	(ZR) I. Wiedza i rozumienie. 5) Zdający wyjaśnia i analizuje funkcjonowanie polskiego systemu prawnego. (ZP) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] oraz interpretacji innych źródeł [...]. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 6) Zdający rozpoznaje przypadki [...] łamania prawa oraz wybiera odpowiednie mechanizmy dochodzenia tych praw. (ZR) IV. Komunikowanie i współdziałanie. 5) Zdający korzysta z procedur i możliwości, jakie stwarzają obywatelom instytucje życia publicznego, w tym instytucje prawne – sporządza pisma do organów władz.	(ZR) XI. System prawa w Rzeczypospolitej Polskiej. 7) Zdający przedstawia strukturę sądu rejonowego, okręgowego [...]. 20) Zdający stosuje w analizie przypadku podstawowe instytucje prawa karnego w Rzeczypospolitej Polskiej (odpowiedzialność [...] karna, [...] przestępstwo, występki [...]). 21) Zdający przedstawia kary [...] unormowane w [...] Kodeksie karnym w Rzeczypospolitej Polskiej. 22) Zdający [...] pisze akt oskarżenia prywatnego. (ZP) V. Prawo w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający [...] wskazuje, w jakim kodeksie obowiązującym w Rzeczypospolitej Polskiej można znaleźć przepisy dotyczące konkretnej sprawy; interpretuje przepisy prawne. 11) Zdający przedstawia przebieg postępowania karnego w Rzeczypospolitej Polskiej oraz uczestniczące w nim strony; wymienia główne prawa, jakie przysługują ofierze [...].	26%
20.	I. Wiedza i rozumienie. (ZR) 1) Zdający wyjaśnia [...] procesy społeczne [...] we współczesnym świecie. (ZR) 2) Zdający analizuje różnorodne postawy i	(ZR) III. Struktura społeczna i problemy społeczne. 1) Zdający podaje przykłady i wyjaśnia uwarunkowania pionowej i poziomej ruchliwości	44%

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024			
Nr zad.	Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe	Poziom wykonania zadania (%)
	zachowania społeczno-polityczne oraz działania w ramach społeczeństwa obywatelskiego. (ZR) 4) Zdający wyjaśnia związki przyczynowo-skutkowe w życiu społeczno-politycznym. (ZR) 8) Zdający wykorzystuje swą wiedzę do rozumienia zjawisk społeczno-politycznych [...]. (ZP) 2) Zdający przedstawia znaczenie różnych podmiotów w życiu publicznym [...]. (ZR) II. Wykorzystanie i tworzenie informacji. 1) Zdający pozyskuje i wykorzystuje informacje na temat życia społeczno-kulturowego i politycznego, krytycznie je analizuje, samodzielnie wyciąga wnioski i formułuje opinie. 2) Zdający wykazuje się umiejętnością czytania ze zrozumieniem tekstów [...] z zakresu nauk społecznych. 4) Zdający wykorzystuje informacje do tworzenia własnej złożonej wypowiedzi oraz rozważania różnych rozwiązań w obszarze społeczno-politycznym. (ZR) III. Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów. 3) Zdający analizuje i wyjaśnia złożone problemy społeczne [...] oraz szuka ich rozwiązań [...]. 7) Zdający formułuje hipotezy dotyczące ważnych problemów społecznych. (ZR) IV. Komunikowanie i współdziałanie. 2) Zdający tworzy strategię argumentowania [...].	społecznej. 5) Zdający porównuje skalę nierówności społecznych w Rzeczypospolitej Polskiej [...], wyjaśniając związek między nierównościami społecznymi a nierównością szans życiowych. 6) Zdający charakteryzuje wybrany problem życia społecznego w Rzeczypospolitej Polskiej; rozważa różne możliwości jego rozwiązania. (ZR) XII. Prawa człowieka i ich ochrona międzynarodowa. 4) Zdający [...] rozważa dylematy związane z prawami socjalnymi i sposobem ich realizacji przez państwo. (ZP) I. Człowiek i społeczeństwo. 6) Zdający [...] rozpoznaje przyczyny, przejawy i skutki nietolerancji i stygmatyzacji oraz przedstawia możliwe sposoby przeciwstawiania się tym zjawiskom. (ZP) II. Społeczeństwo obywatelskie. 1) Zdający [...] charakteryzuje działalność wybranych organizacji [pozarządowych] w Rzeczypospolitej Polskiej [...]. 2) Zdający przygotowuje materiał [...] na temat działań [...] grupowych w życiu publicznym. (ZP) VI. Wybrane problemy polityki publicznej w Rzeczypospolitej Polskiej. 3) Zdający przedstawia działania w celu ograniczenia bezrobocia i wykluczenia społecznego [...]. 4) Zdający [...] wyjaśnia, w jaki sposób podnosić swoje kwalifikacje zawodowe.	

WYKRES 2. POZIOM WYKONANIA ZADAŃ W OBSZARZE WYMAGAŃ OGÓLNYCH
(WEDŁUG ZADAŃ SPEŁNIAJĄCYCH DANE WYMAGANIE W NAJWIĘKSZYM STOPNIU)

Komentarz

W roku 2024 do egzaminu maturalnego z wiedzy o społeczeństwie w Formule 2023 przystąpili po raz drugi absolwenci liceów ogólnokształcących, a po raz pierwszy – absolwenci techników i szkół branżowych II stopnia. Egzamin odbył się tylko na poziomie rozszerzonym i okazał się trudny. Średni wynik, jaki osiągnęli absolwenci, to 35%.

Analiza jakościowa zadań

Poziom rozwiązywalności zadań zależał od wymagania ogólnego, którego opanowanie w głównym stopniu sprawdzało dane zadanie. Poziomy te liczone dla wszystkich zadań z zakresu poszczególnych wymagań mieściły się w przedziale 27–42%. Najlepsze rezultaty zdający osiągnęli z zadań sprawdzających nade wszystko wymaganie ogólne *Wykorzystanie i tworzenie informacji*, przy tym był to rezultat o 4 punkty procentowe wyższy niż w zeszłym roku (za sprawą dużo lepszego wyniku zadania rozszerzonej odpowiedzi: wypowiedź argumentacyjna). W zakresie najliczniej weryfikowanego wymagania *Wiedza i rozumienie* średnia wyniosła 32%. Taki sam rezultat maturzyści osiągnęli z zadań dotyczących wymagania *Rozumienie siebie oraz rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów*. Najslabiej wypadło opanowanie wymagania *Komunikowanie i współdziałanie*.

Poziom rozwiązywalności zadań zależał od bloku tematycznego, którego dotyczyło dane zadanie. Różnica między wynikami zadań z bloku najtrudniejszego i najłatwiejszego wyniosła w tym roku 25 punktów procentowych.

Najłatwiejsze – jak zawsze – okazały się dla zdających zadania z bloku *Człowiek i społeczeństwo*, których średni poziom wykonania wyniósł 47% (a licząc bez zadania rozszerzonej odpowiedzi – 49%). Wynik ten był zatem o ponad 1/3 wyższy niż średnia z arkusza. Warto podkreślić także typową i najwyższą rozpiętość wyników zadań z tego bloku – w analizowanej maturze mieściły się one w przedziale 34–81%. Wśród nich jedno zadanie okazało się łatwe, jedno – umiarkowanie trudne, a 11 – trudnych (przy tym wynik aż 10 z tych ostatnich był wyższy niż średnia z arkusza).

Kolejnymi w skali trudności były zadania z zakresu tematyki prawnej – średni poziom wykonania zadań z bloku *Prawo i prawa człowieka* wyniósł 37% (a licząc bez zadania rozszerzonej odpowiedzi – 44%). Rezultaty zadań mieściły się w przedziale 27–56%. Wśród zadań z tego bloku jedno okazało się umiarkowanie trudne, a pozostałe pięć – trudne (przy tym wynik trzech z tych ostatnich był wyższy niż średnia z arkusza).

Średnie rezultaty zadań z pozostałych bloków były niższe niż średnia z arkusza. Co warto podkreślić, w analizowanej maturze zadania z tematyki politologicznej zostały rozwiązane lepiej niż te z tematyki międzynarodowej (ta typowa prawidłowość w zeszłym roku nie zaistniała). Zadania z zakresu bloku *Państwo i polityka* wykonano na poziomie zbliżonym do tego z zeszłego roku – średnia wyniosła bowiem 27%. Rezultaty tych zadań mieściły się w przedziale 14–53%. Zdecydowana większość (14) zadań z tego bloku okazała się trudna dla zdających, przy tym aż osiem z nich rozwiązano na poziomie niższym niż średnia z arkusza. Drobnym pozytywem jest to, że tylko dwa zadania politologiczne okazały się bardzo trudne, a jedno – umiarkowanie trudne.

Średni poziom wykonania zadań z bloku *Zagadnienia międzynarodowe* wyniósł 22% (a mieścił się w przedziale 10–46%). Wynik ten był zatem o ponad 1/3 niższy niż średnia z arkusza. Cztery zadania z tej tematyki okazały się bardzo trudne dla maturzystów, a pozostałe sześć zadań było trudnych (przy tym wynik tylko jednego z nich był wyższy niż średnia z arkusza).

Należy podkreślić, że mamy do czynienia z generalnymi prawidłowościami między rodzajami bądź formami zadań a ich średnimi wynikami (choć, oczywiście, nie zawsze ma to przełożenie na rezultat każdego zadania). Jak co roku, trudniejsze dla zdających są zadania otwarte w porównaniu z zamkniętymi. Poziom wykonania zadań zamkniętych w tegorocznej maturze był co prawda wyższy niż średnia z arkusza, ale wyniósł tylko 39%. Spośród 10 takich zadań jedno okazało się umiarkowanie trudne, a pozostałe dziewięć – trudne (przy tym tylko trzy z nich zostały rozwiązane na poziomie niższym niż średnia z arkusza). W tegorocznej maturze średni rezultat zadań wielokrotnego wyboru wyniósł 41% (przedział poziomu wykonania 21–53%), a zadań prawda–fałsz – 37% (przedział poziomu wykonania 26–49%).

Spośród zadań otwartych najłatwiejszym typem były w tym roku zadania rozszerzonej odpowiedzi, a ich poziom wykonania wyniósł 38%. Trudniejsze dla zdających okazało się pismo formalne (poziom wykonania 27%) niż wypowiedź argumentacyjna (poziom wykonania 45%).

Średnie rezultaty zadań krótkiej odpowiedzi i z luką wyniosły w tym roku 33%. Zadania z luką (wymagające uzupełnienia zdania bądź krótkiego tekstu jednym lub kilkoma wyrazami, np. nazwami lub liczbami) oraz zadania krótkiej odpowiedzi, wymagające podania nazw, nazwisk bądź liczb, zostały rozwiązane na poziomie 24%, a ich rezultaty mieściły się w przedziale 11–56%. Spośród siedmiu takich zadań jedno okazało się umiarkowanie trudne, trzy – trudne (przy tym wynik tylko jednego z nich był wyższy niż średnia z arkusza) i także trzy – bardzo trudne. Z kolei średni poziom wykonania zadań krótkiej odpowiedzi wymagających sformułowania dłuższej wypowiedzi (polegającej na uzasadnieniu, porównaniu czy wyjaśnieniu zjawisk bądź procesów) wyniósł 35%, a mieścił się w przedziale 10–81%. Spośród 24 takich zadań dominowały (19 zadań) zadania trudne (przy tym poziom wykonania 10 z nich był niższy niż średnia z arkusza), jedno zadanie okazało się łatwe, jedno – umiarkowanie trudne, a trzy – bardzo trudne.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najlepiej

W tej części przeanalizujemy zadania, które okazały się dla zdających najłatwiejsze. Przyjmujemy do analizy, że są to zadania, których poziom wykonania był wyższy niż średnia z arkusza o więcej niż 10 punktów procentowych. Są to zatem zadania: 1.2., 2.1., 2.2., 3.2., 4.1., 8.3., 14.1., 14.2., 17.2. i 18.1.

Pięć spośród 10 wskazanych tu zadań to zadania zamknięte (prawda–fałsz – zadania: 3.2. i 17.2. oraz wielokrotnego wyboru – zadania: 4.1., 8.3. i 16.2.), a zatem połowa zadań tego rodzaju została rozwiązana na wskazanym poziomie. Tylko jedno zadanie z omawianej kategorii było zadaniem krótkiej odpowiedzi o charakterze zamkniętym (zadanie 14.2.), a wymagało rozpoznania kodeksu, w którym zamieszczono przytoczone przepisy prawne.

Kolejne cztery zadania z omawianej kategorii stanowiły zadania krótkiej odpowiedzi, w których należało skonstruować nieco dłuższą wypowiedź. W jednym takim zadaniu

(zadanie 2.2.) polecenie wymagało uzasadnienia (było to jedno z czterech zadań, w poleceniach do których wystąpił wyłącznie ten czasownik operacyjny), w dwóch zadaniach – rozstrzygnięcia i uzasadnienia (zadania: 2.1. i 14.1.; ale ogółem było 15 takich zadań), a w jednym zadaniu – sformułowania skutków (zadanie 1.2.; jedyne zadanie z tego rodzaju poleceniem). W tym kontekście zwraca uwagę, że we wskazanej kategorii nie znalazły się zadania, w poleceniach do których proszono o sformułowanie argumentu/ów lub argumentu i kontrargumentu.

Widzimy, że spośród 10 zadań z omawianej tu kategorii połowa dotyczyła zakresu bloku *Człowiek i społeczeństwo*, trzy – bloku *Prawo i prawa człowieka*, a po jednym – pozostałych dwóch bloków. Wydaje się, że zadowolające wyniki zadań z bloków *Państwo i polityka* (zadanie 8.3.) oraz *Zagadnienia międzynarodowe* (zadanie 18.1.) należy wiązać przede wszystkim z zamkniętym charakterem tych zadań.

W przypadku bloku *Człowiek i społeczeństwo* rezultaty najłatwiejszego zadania w arkuszu (zadanie 2.1.), ale także zadań 1.2., 2.2. i 4.1., świadczą, że maturzyści nie mają większych trudności z problematyką psychospołeczną. Szczególnie cieszą wyniki zadania 3.2., które wskazują, że coraz mniejszy odsetek zdających ma problemy z odczytywaniem rezultatów badań opinii społecznej, w tym z odróżnianiem procentu od punktu procentowego.

Najłatwiejsze zadanie z zakresu bloku *Prawo i prawa człowieka* (zadanie 14.2., z kategorii zadań umiarkowanie trudnych) sprawdzało rozpoznawanie kodeksów, w tym znajomość ich nazw. Kolejne z zadań z tej wiązki (zadanie 14.1.) weryfikowało tak umiejętność czytania ze zrozumieniem przepisów prawnych, jak i analizy kasusów – jego wynik cieszy tym bardziej, że dotyczyło ono problematyki, którą należy uznać za użyteczną także w życiu codziennym. Trzecie z zadań (z omawianej tu kategorii) z tego bloku (zadanie 17.2.) mogłoby wskazywać, że maturzyści mają relatywnie małe problemy z kwestią prawa unijnego, niemniej wniosek taki wydaje się przesadny, zważywszy na zamknięty charakter tego zadania.

Zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej

W tej części *Komentarza* omówimy zadania, z którymi zdający poradzili sobie najslabiej. Przyjmujemy do analizy, że są to zadania, których poziom wykonania był niższy niż średnia z arkusza o więcej niż 10 punktów procentowych. Są to zatem zadania: 7.1., 8.2., 10.2., 11.2., 12.1., 12.2., 16.2., 17.1., 17.3., 17.4. i 18.2.

Zwraca uwagę, że w tej kategorii mamy tylko jedno zadanie zamknięte (zadanie 17.3.). Co prawda nie było ono zadaniem bardzo trudnym, jednak jego rezultat był niższy niż w sytuacji, gdyby odpowiedzi udzielano losowo (zdający wskazywali w nim najczęściej albo odpowiedź A., albo D.). Kolejne trzy zadania to zadania z luką (zadania: 7.1., 8.2. i 17.1.), przy tym każde z nich było zadaniem bardzo trudnym. Pozostałe siedem zadań to zadania krótkiej odpowiedzi, w których rozwiązaniu należało skonstruować nieco dłuższą wypowiedź, przy tym mniej niż połowa z nich (zadania: 10.2., 17.4. i 18.2.) znalazła się w zbiorze zadań bardzo trudnych.

Widzimy, że wśród 11 zadań z omawianej tu kategorii nie ma zadań z bloków *Człowiek i społeczeństwo* oraz *Prawo i prawa człowieka*. Aż sześć z nich to zadania związane z blokiem *Zagadnienia międzynarodowe* – warto zatem podkreślić, że ponad połowa zadań z tego bloku została rozwiązana na wskazanym, niskim poziomie, a cztery z nich znalazły się w kategorii zadań bardzo trudnych. Dwa najtrudniejsze zadania z arkusza dotyczyły tego

bloku, przy tym jedno z nich sprawdzało nade wszystko wiedzę z przedmiotu z zakresu podstawowego (zadanie 18.2.), a drugie (zadanie 7.1.) – z zakresu rozszerzonego.

W omawianej kategorii znalazło się też pięć zadań z zakresu bloku *Państwo i polityka*, przy tym zwraca uwagę, że zadania te dotyczą tak problematyki typowej dla nauczania obowiązkowego (zakres podstawowy przedmiotu, a nawet treści ze szkoły podstawowej) a dotyczącej ustroju Rzeczypospolitej Polskiej (zadania: 8.2., 10.2. i 11.2.), jak i tematyki różnych form sprawowania władzy – tematyki charakterystycznej dla zakresu rozszerzonego (zadania 12.1. i 12.2). Zwraca uwagę, że zadania bardzo trudne z tego bloku (zadania 8.2. i 10.2.) były zadaniami z zakresu podstawowego.

Omówienie zadania 7.1. (poziom wykonania 11%)

Warto zaznaczyć, że zadanie sprawdzało przede wszystkim wiedzę z zakresu ONZ i jej organizacji wyspecjalizowanych, a w dalszej kolejności – z kwestii generacji praw człowieka. Od maturzystów oczekiwano podania pełnej polskiej nazwy organizacji międzynarodowej, w systemie której funkcjonuje UNESCO, nazwy jednego z obszarów działania UNESCO (przy tym określenia z pełnej nazwy tej organizacji wyspecjalizowanej) oraz numeru generacji praw człowieka. Przykłady 1. i 2. to odpowiedzi wycenione na 1 punkt (na 2 możliwe), w których zdający rozpoznali ONZ i generację praw człowieka, ale wpisywali niewłaściwy obszar działania UNESCO. Dominowały odpowiedzi, w których wypełnienie dwóch ostatnich luk nie było poprawne (jak w przykładzie 3.). Mieliśmy też do czynienia z realizacjami, z których wnioskować można o brakach w elementarnej wiedzy z zakresu przedmiotu (przykłady 4. i 5.).

Przykład 1.

UNESCO to organizacja wyspecjalizowana (agenda) funkcjonująca w systemie

(1.) *Organizacji Narodów Zjednoczonych* ..... Wymienione
w nazwie UNESCO trzy obszary działania, to kultura, nauka i (2.) ~~.....~~ *sztuka* .....

Prawo do korzystania z dziedzictwa ludzkości, które realizowane jest m.in. dzięki działaniom UNESCO, należy do praw człowieka (3.) *III* ..... generacji.

Przykład 2.

UNESCO to organizacja wyspecjalizowana (agenda) funkcjonująca w systemie

(1.) *Organizacji Narodów Zjednoczonych* ..... Wymienione
w nazwie UNESCO trzy obszary działania, to kultura, nauka i (2.) *ochrona środowiska* .....

Prawo do korzystania z dziedzictwa ludzkości, które realizowane jest m.in. dzięki działaniom UNESCO, należy do praw człowieka (3.) *3* ..... generacji.

Przykład 3.

UNESCO to organizacja wyspecjalizowana (agenda) funkcjonująca w systemie
(1.) ..... *Organizacji Narodów Zjednoczonych* ..... Wymienione
w nazwie UNESCO trzy obszary działania, to kultura, nauka i (2.) ..... *sztuka* .....
Prawo do korzystania z dziedzictwa ludzkości, które realizowane jest m.in. dzięki działaniom
UNESCO, należy do praw człowieka (3.) ..... II ..... generacji.

Przykład 4.

UNESCO to organizacja wyspecjalizowana (agenda) funkcjonująca w systemie
(1.) ..... *Organizacja* ..... *Ochrony* ..... *Krzyża* ..... *Wiedzy* ..... Wymienione
w nazwie UNESCO trzy obszary działania, to kultura, nauka i (2.) ..... *tradycja* .....
Prawo do korzystania z dziedzictwa ludzkości, które realizowane jest m.in. dzięki działaniom
UNESCO, należy do praw człowieka (3.) ..... *3* ..... generacji.

Przykład 5.

UNESCO to organizacja wyspecjalizowana (agenda) funkcjonująca w systemie
(1.) ..... *Instytut* ..... *Pomocy* ..... *Narodowej* ..... Wymienione
w nazwie UNESCO trzy obszary działania, to kultura, nauka i (2.) ..... *sztuka* .....
Prawo do korzystania z dziedzictwa ludzkości, które realizowane jest m.in. dzięki działaniom
UNESCO, należy do praw człowieka (3.) ..... II ..... generacji.

Omówienie zadania 8.2. (poziom wykonania 16%)

To kolejne zadanie z luką, które dla zdających okazało się bardzo trudne. Zadanie sprawdzało przede wszystkim wiedzę z zakresu funkcjonowania systemu politycznego Rzeczypospolitej Polskiej, w tym szczególnie sposobu zarządzania referendum. Warto podkreślić, że pozostałe zadania z wiązki 8. maturzyści rozwiązali na poziomie wyższym niż średnia z arkusza, a w omawianym zadaniu barierą była znajomość kompetencji wiodących organów państwa w interesującym nas zakresie. Duża część zdających poprawnie rozpoznała rodzaj demokracji, którego jedną z form jest referendum (luka 1.), natomiast mieli problemy z organami władzy zarządzającymi referendum w Polsce (luki 2. i 3.). Przykłady 6. i 7. to realizacje zdających, w których widać ich orientację w problematyce, jednak popełnione błędy nie pozwalały na osiągnięcie maksymalnego wyniku. W przykładzie 6. dwie ostatnie luki wypełniono odwrotnie (co skutkowało otrzymaniem 0 punktów), natomiast w przykładzie 7. korekta wypełnienia luki 2. spowodowała utratę jednego punktu. Przykład 8. wydaje się być najbardziej reprezentatywny dla licznych zdających – wskazuje on na braki w wiedzy skutkujące niepoprawnym uzupełnieniem każdej z luk.

Przykład 6.

W tekście zostało przedstawione referendum – jedna z form demokracji (1.) ...*bezpośrednią*
 ..... W Rzeczypospolitej Polskiej prawo zarządzenia referendum wskazanego w artykule
 125. ma (2.) ...*Prezydent*..... lub (3.) ...*sejm sejm*..... za zgodą Senatu RP.

Przykład 7.

W tekście zostało przedstawione referendum – jedna z form demokracji (1.) *bezpośredniej*
 ..... W Rzeczypospolitej Polskiej prawo zarządzenia referendum wskazanego w artykule
 125. ma (2.) ...~~sejm~~..... lub (3.) *prezydent*.. za zgodą Senatu RP.
mandat sejm

Przykład 8.

W tekście zostało przedstawione referendum – jedna z form demokracji (1.) ... *powszechniej*..
 ..... W Rzeczypospolitej Polskiej prawo zarządzenia referendum wskazanego w artykule
 125. ma (2.) ...*Parlament*..... lub (3.) ...*Sejm*..... za zgodą Senatu RP.

Omówienie zadania 10.2. (poziom wykonania 14%)

Zadanie wymagało od zdających wykazania się wiedzą w zakresie zasad wyborów jednego z centralnych organów władzy w Polsce i okazało się bardzo trudne. Zdający po zapoznaniu się z opisami zasad prawa wyborczego mieli wskazać dwie z nich niebędące konstytucyjnymi zasadami wyborów do Senatu RP oraz swoje wybory uzasadnić. Zdający najczęściej otrzymywali za zadanie 0 punktów, przy tym przykład 9. jest ilustracją odpowiedzi, w której jedno rozstrzygnięcie jest niepoprawne, a to poprawne (zasada 1.) uzasadnione jest w błędny merytorycznie sposób. Uzasadnienie z niepoprawnego rozstrzygnięcia (zasada 2.) w tym przykładzie jest z kolei ilustracją braku umiejętności korzystania z materiałów źródłowych, jak również podstawowej wiedzy o tym, czym są wybory. Podobnie, uzasadnienia z realizacji z przykładu 10. są egzemplifikacją braku tej wiedzy.

Przykład 9.

Rozstrzygnięcie – zasada 2..
 Uzasadnienie *Ponieważ w wyborach do Senatu jest 100 okręgów*
wyborczych, a zatem skład organu nie decyduje jest
decyzją pojedynczego wyborcy
 Rozstrzygnięcie – zasada .....
 Uzasadnienie – *W niektórych okręgach wyborczych*
wyborca może oddać głos na kilku kandydatów

Przykład 10.

Rozstrzygnięcie – zasada 2.

Uzasadnienie – Pod uwagę brane są nie tylko głosy oddane przez wyborców, ponieważ są jeszcze mandaty.

Rozstrzygnięcie – zasada 3.

Uzasadnienie – W Konstytucji RP nie ma zasady, że poparcie musi się pokrywać z liczbą mandatów, bo poparcie może się zmienić.

W pracach zdających, którzy wykazywali się większą orientacją w ordynacji wyborczej obowiązującej w wyborach polskiej legislatury, najczęściej właściwie wskazywano i uzasadniano nieobowiązanie zasady 3. – zasady proporcjonalności. Takim realizacjom towarzyszyło jednak często niepoprawne wskazywanie zasady 2., przy tym uzasadnienia bywały albo przepisaniem części polecenia (przykład 11.), albo ukazywały głęboką nieznamość procesu wyborczego (przykład 12.).

Przykład 11.

Rozstrzygnięcie – zasada 2.

Uzasadnienie – W Konstytucji nie ma o tym mowy.

Rozstrzygnięcie – zasada 3.

Uzasadnienie – ponieważ do wyborów do senatu są jednomandatowe okręgi wyborcze.

Przykład 12.

Rozstrzygnięcie – zasada 3.

Uzasadnienie – Wybory na senatorów są w jednomandatowych okręgach i obowiązują tam zasady większościowe.

Rozstrzygnięcie – zasada 2.

Uzasadnienie – Do Senatu trafiają również przedstawiciele wybrani przez Sejm (oprócz tych wybranych przez obywateli).

Kolejne dwa przykłady także zawierają właściwe wskazania i uzasadnienia nieobowiązywania zasady proporcjonalności, ale w nich zdający właściwie zauważyli także nieobowiązywanie w wyborach do polskiej izby drugiej zasady równości. Obie poniżej zaprezentowane realizacje zawierały jednak niewłaściwe uzasadnienia, przy tym w przykładzie 13. zabrakło zdającemu precyzji (uzasadniał różnicą w wielkości okręgów zamiast różnicą w liczbie uprawnionych do głosowania w tychże okręgach), natomiast uzasadnienie zasady 1. z przykładu 14. może zostać uznane za zdanie poprawne merytorycznie, niemniej nie realizuje polecenia (a więc nie uzasadnia braku równości, który to brak występuje niezależnie od sytuacji wskazanej w tej wypowiedzi).

Przykład 13.

Rozstrzygnięcie – zasada 1...
Uzasadnienie – W wyborach do Senatu RP jest 100 okręgów, lecz niektóre są większe, a inne mniejsze, więc nie każdy kandydat będzie miał równe szanse
Rozstrzygnięcie – zasada 3...
Uzasadnienie – Wybory do Senatu RP są wyborami większościowymi

Przykład 14.

Rozstrzygnięcie – zasada 3...
Uzasadnienie – Wybory do Senatu RP nie są proporcjonalne, ponieważ odbywają się w formule jednomandatowych okręgów wyborczych, w których mandat otrzymuje jedynie osoba, która uzyskała największą ilość głosów w danym okręgu
Rozstrzygnięcie – zasada 1...
Uzasadnienie – Ponieważ nie uczestniczę głownie moja partia sama siebie w tych wyborach, Państwa, która w skali ogólnopolskiej uzyskała największą ilość głosów w tych wyborach może nie mieć nawet jednego miejsca w Senacie

Omówienie zadania 11.2. (poziom wykonania 20%)

W zadaniu tym sprawdzano umiejętności złożone: z jednej strony – wiedzę na temat procesu ustawodawczego w Polsce, z drugiej – umiejętność porównania tegoż z opisaną w materiale źródłowym ścieżką legislacyjną w USA (zdający mieli sformułować dwa argumenty różnicujące kompetencje izb parlamentu w tym procesie). Warto tu wskazać na częste realizacje, w których zdający abstrahowali od polecenia. Nie wykazywali różnic w kompetencjach izb w procesie ustawodawczym, a wypowiadali się (nierazko z błędami merytorycznymi) na temat innych różnic między systemami politycznymi obu państw. W przykładzie 15. różnice dotyczą całości systemu politycznego, przy tym druga z nich zawiera błąd merytoryczny (kwestia kontrasygnaty). Przykład 16. to z kolei realizacja, w której zdający wskazuje na różnice w samej legislatywie: w nazwach izb oraz w ich kadencji, przy tym w drugim przypadku błędnie merytorycznie. W przykładzie 17. także

mamy do czynienia (w pierwszym argumentie) z wypowiedzią, która nie realizuje polecenia – oczywiście, Sejm RP bywa nazywany izbą niższą, niemniej jego kompetencje w zakresie ścieżki legislacyjnej znacznie przewyższają analogiczne kompetencje Senatu RP. Przykład 18. jest z kolei egzemplifikacją odpowiedzi, w których realizowano polecenie, niemniej w sposób niewłaściwy – w tym przypadku albo przeformułowywano wyłącznie podaną w poleceniu tezę (jak w pierwszej części argumentu 2.), albo popełniano błąd merytoryczny (jak w argumentie 1.).

Przykład 15.

- parlament w Polsce ma silniejszą pozycję niż w ~~USA~~ Kongres w USA. W Polsce ~~podobnie~~ Sejm może między innymi odwołać weto prezydenta 3/5 głosów przy kworum.
- W USA o wiele silniejszą pozycję ma prezydent (Joe Biden) co odrobina pozycję Kongresu, jest to związane z obowiązującym tam systemem prezydenckim. W Polsce zaś większość wotum wymaga kontroli Rady Sześciu.

Przykład 16.

- Są inne, ponieważ te które zostały przedstawione w tekście są tylko się parlamentu dwukamernego, który dwukamerny jest też w nas lecz u nas składa się z Sejmu RP i Senatu RP.
- Są inne, ponieważ u nich jest ona wybierana na 2-letnią kadencję, a u nas na 5-letnią.

Przykład 17.

- władzę ustawodawczą stanowią Sejm i Senat, Sejm jest izbą niższą, więc nie są sobie równe.
- do wprowadzenia ustawy nie potrzeba zgody dwóch izb.

Przykład 18.

- W RP konieczna do uchwalenia ustawy jest zgoda tylko jednej izby - Senatu, nie tak jak w tekście - dla obu izb.
- W RP izby parlamentu nie mają takich uprawnień ustawodawczych, a proces ustawodawczy składa się z czytania sejmowych i ew. poprawek Senatu i zgody.

Omówienie zadania 12.1. (poziom wykonania 23%)

Zadanie sprawdzało znajomość typów monarchii (a zatem wiedzę politologiczną z zakresu systemów politycznych) oraz umiejętność analizy tekstu źródłowego. Przykład 19. wskazuje na braki w wiedzy zdającego na wskazany temat – uzyskane z tekstu informacje o istnieniu monarchy oraz parlamentu okazały się wystarczające dla zdającego do uznania opisanego państwa za monarchię parlamentarną. W wypowiedzi tej mamy też sprzeczność między zdaniami – jest ona spowodowana błędem rzeczowym w drugim zdaniu (zdający uznał bowiem sformułowanie z tekstu o kontroli przez parlament administracji księstwa za tożsame z kontrolą księcia). Bywały też realizacje (przykład 20. i 21.), w których rozstrzygnięcia – podobnie jak w przykładzie powyższym – były niepoprawne, przy tym uzasadnienia można byłoby uznać za właściwe (w sytuacji poprawnego – negatywnego rozstrzygnięcia).

Przykład 19.

Rozstrzygnięcie – Tak.	☐
Uzasadnienie – W państwie tym obecny jest monarcha, który ma szerokie uprawnienia. Jest też obecny parlament, który może posiadać niezbędne uprawnienie ustawodawcze i kontroluje monarchę.	

Przykład 20.

Rozstrzygnięcie – Tak...
Uzasadnienie – W państwie funkcjonuje parlament, bez monarcha więcej ma szerokie uprawnienia, np. prawo inicjatywne, ustawodawcze, prawo sankcji wobec urzędników.

Przykład 21.

Rozstrzygnięcie – Tak	☐
Uzasadnienie – To państwo jest klasyczną monarchią parlamentarną, ponieważ władze nadziedziczone nad wszystkim sprawuje król i z jego stanowiska może powoływać i odwoływać rząd.	

W sytuacji poprawnego rozstrzygnięcia uzasadnienia bywały lapidarne (np. *monarcha może w tym państwie więcej*), przy tym trafne. Zdarzały się jednak sytuacje, w których wadliwa leksyka z uzasadnienia powodowała niemożność przyznania punktu – jak w przykładzie 22., w którym zdający stwierdził, że parlament w monarchii parlamentarnej *stoi on na czele działań monarchy*.

Przykład 22.

Rozstrzygnięcie – Nie

Uzasadnienie – W systemie monarchii parlamentarnej parlament jest organem ustawodawczym, ale zarazem kontroluje on i stoi na ciele działań monarchii. W tekście natomiast jest mowa o parlamencie, który ma kontrolować tylko administrację królestwa.

Omówienie zadania 12.2. (poziom wykonania 20%)

Zadanie – kolejne z tej samej wiązki – także sprawdzało wiedzę politologiczną z zakresu systemów politycznych (w tym przypadku – znajomość rodzajów egzekutywy) oraz umiejętność analizy tekstu źródłowego. Problemem dla wielu maturzystów było zrozumienie określenia *egzekutywa*, co ilustrują przykłady 23., 24. i 25., w których wskazywano – poza monarchią – na parlament (przy tym w pierwszym z nich zdający utożsamiał pojęcie egzekutywy z inicjatywą ustawodawczą, w drugim – z władzą ustawodawczą, a w ostatnim – z władzą generalnie), a w przykładzie 26. za organ egzekutywy został uznany naród. Wydaje się, że część zdających nie rozumiała z kolei pojęcia dualizmu – w przykładzie 27. uzasadnieniem dualizmu egzekutywy miał być fakt braku uprawnień sędowniczych monarchy (a ściślej – braku informacji o nich w tekście).

Przykład 23.

Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje i monarchii, jak i parlamentowi.

Przykład 24.

Władza ustawodawcza jest w rękach króla i jednoizbowego parlamentu.

Przykład 25.

Władza skupiona jest w rękach króla i jednoizbowego parlamentu.

Przykład 26.

W państwie, którego dotyczy tekst istnieje dualizm egzekutywy, ponieważ władza wykonawcza leży w rękach króla monarchy oraz narodu.

Przykład 27.

...H. państwie istnieje dualizm egzekutywy, ponieważ książce nie ma kompetencji uprawnień sędziowskich, nie ma o tym napisane w systemie politycznym, więc musi istnieć dualizm egzekutywy.

Omówienie zadania 16.2. (poziom wykonania 22%)

Zadanie sprawdzało znajomość współczesnego ładu międzynarodowego, a ściślej – systemu instytucjonalnego ONZ i roli NATO w operacji, której dotyczył tekst. Od zdających oczekiwano pozytywnego rozstrzygnięcia oraz uzasadnienie dokonanego wyboru z uwzględnieniem informacji, że operację przeprowadzono na podstawie mandatu ONZ (w pierwszym zdaniu tekstu wskazano numer rezolucji Rady Bezpieczeństwa tej organizacji, niemniej bez określenia nazwy organizacji). W wielu odpowiedziach maturzyści wybierali z tekstu informacje, które nie uzasadniały owego mandatu, a ograniczały się do wskazania użycia siły (przykład 28.) czy chęci zakończenia konfliktu (przykład 29.). Niekiedy wskazywano na ONZ (nie tylko przepisując część polecenia) czy oddziały tej organizacji, ale realizacje takie także nie były zgodne z poleceniem, a zdający nie potrafili uzasadnić mandatu tej organizacji dla operacji NATO (przykłady 30. i 31.)

Przykład 28.

Rozstrzygnięcie – ...TAK

Uzasadnienie – ...Misja Operacyjna... wojkowa... Nato... przedstawiona... w... tekście... została... przeprowadzona... na... podstawie... mandatu... ONZ... o... pomocy... poniesione... pozwolona... na... użycie... siły... w... przypadku... naruszenia... zakazu.

Przykład 29.

Rozstrzygnięcie – tak

Uzasadnienie – ...były to wojska pokojowe mające na celu... zaprowadzenia... konfliktu.

Przykład 30.

Rozstrzygnięcie – Tak

Uzasadnienie – ...ponieważ zostało sformułowane wsparcie... powietrzne UNPROFOR - należące do ONZ

Przykład 31.

Rozstrzygnięcie – TAK
 Uzasadnienie – operacja „Daisy Flight” zapewniła
 wsparcie wojskom ONZ, które interweniowało w
 konflikt, powścią sytuację zaprzęcając pokój.

Były wreszcie realizacje, z których wynika brak wiedzy zdających na temat procedur działań ONZ na rzecz pokoju (przykład 32.). Osobną kategorię stanowiły odpowiedzi z negatywnym rozstrzygnięciem, w których przenoszono inne działania NATO na opisany w tekście konflikt (przykład 33.), czy wykazywano się brakiem orientacji w strukturze instytucjonalnej tak NATO, jak i ONZ (przykład 34.).

Przykład 32.

Rozstrzygnięcie – Tak
 Uzasadnienie – Kwaj, na którego terenie zostały się opisan
 w tekście działania należał do organizacji Narodów
 Zjednoczonych.

Przykład 33.

Rozstrzygnięcie – NIE...
 Uzasadnienie – NATO nie potrzebuje ^{zgodę} ONZ do wykonywania
 działań (nawet tych militarnych).

Przykład 34.

Rozstrzygnięcie – ~~TAK~~ NIE
 Uzasadnienie – Jak wynika z tekstu ta operacja była
 wynikiem realizowania post realizacji
 postanowień Rady Bezpieczeństwa NATO

Omówienie zadania 17.1. (poziom wykonania 19%)

W zadaniu tym zdający mieli wykazać się wiedzą w zakresie funkcjonowania Unii Europejskiej, a ściślej – kompetencji jej instytucji. Niestety, zadanie okazało się bardzo trudne, a wśród najczęściej pojawiających się błędnych odpowiedzi występowały Rada (UE) oraz Parlament, a zatem przepisywano z materiału źródłowego którąś z nazw organów stanowiących (przykłady 35. i 36.). Były też odpowiedzi wskazujące na inne niż Komisja instytucje i organy UE (jak w przykładach 37. i 38.). Zdarzały się wreszcie realizacje, w których wpisywano nazwy organów innych organizacji międzynarodowych (przykład 39.) lub nazwy organizacji międzynarodowych (przykład 40.).

Przykład 35.

Rozporządzenie, którego fragmenty zamieszczono, zostało przyjęte na wniosek *Parlamentu Europejskiego* – instytucji UE inicjującej proces legislacyjny w przypadku aktów prawnych tego typu.

Przykład 36.

Rozporządzenie, którego fragmenty zamieszczono, zostało przyjęte na wniosek *Rady Unii Europejskiej* – instytucji UE inicjującej proces legislacyjny w przypadku aktów prawnych tego typu.

Przykład 37.

Rozporządzenie, którego fragmenty zamieszczono, zostało przyjęte na wniosek *Rady Europejskiej* – instytucji UE inicjującej proces legislacyjny w przypadku aktów prawnych tego typu.

Przykład 38.

Rozporządzenie, którego fragmenty zamieszczono, zostało przyjęte na wniosek *Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich* – instytucji UE inicjującej proces legislacyjny w przypadku aktów prawnych tego typu.

Przykład 39.

Rozporządzenie, którego fragmenty zamieszczono, zostało przyjęte na wniosek *Zgromadzenia Ogólnego* – instytucji UE inicjującej proces legislacyjny w przypadku aktów prawnych tego typu.

Przykład 40.

Rozporządzenie, którego fragmenty zamieszczono, zostało przyjęte na wniosek *Rady Europy* – instytucji UE inicjującej proces legislacyjny w przypadku aktów prawnych tego typu.

Omówienie zadania 17.4. (poziom wykonania 14%)

Zadanie o jednym z trzech najniższych współczynników łatwości sprawdzało wiedzę i rozumienie z zakresu systemu instytucjonalnego UE oraz europejskich instytucji ochrony

praw człowieka. Zdający zgodnie z treścią polecenia mieli uzasadnić, że nie wszystkie instytucje i organy wskazane we fragmencie rozporządzenia unijnego, który to fragment stanowił materiał źródłowy, są częścią systemu instytucjonalnego UE. Bardzo często w odpowiedziach wskazywano na wzmiankowaną w materiale Europejską Radę Ochrony Danych i argumentowano, że jest ona organem, a nie – instytucją, a zatem zawężano znaczenie sformułowania system instytucjonalny (przykład 41.). Czasem wybierano niewłaściwą, bo unijną, instytucję, nie formułując uzasadnienia (przykład 42.) lub wpisywano nazwę takiej instytucji obok nazwy instytucji właściwej (przykład 43.). Bywały też odpowiedzi, w których poprawnie wybierano nieunijną instytucję, niemniej nie uzasadniano tego wyboru – nie wyjaśniano, że jest to instytucja wytworzona w innym niż unijny systemie ochrony praw człowieka (przykład 44.).

Przykład 41.

..Rada Ochrony danych jest organem a nie instytucją..

Przykład 42.

..Trybunał Sprawiedliwości, wymieniony w frag-
mentach rozporządzenia, nie jest częścią
systemu instytucjonalnego UE.

Przykład 43.

..Trybunał Sprawiedliwości oraz Europejski
Trybunał Praw Człowieka nie należą do systemu
instytucjonalnego Unii Europejskiej, ich kompetencje
się różnią.

Przykład 44.

..Europejski Trybunał Praw Człowieka nie jest częścią
systemu instytucjonalnego Unii Europejskiej, a jest o
nim mowa w wyodrębnionym fragmencie.

Omówienie zadania 18.2. (poziom wykonania 10%)

Zadanie to okazało się najtrudniejsze w arkuszu, choć do jego poprawnego wykonania wystarczyła w zakresie wiedzy znajomość zasad prawa międzynarodowego enumeratywnie wyliczonych w odpowiednim punkcie podstawy programowej z zakresu podstawowego. W większości odpowiedzi żadna z zasad tej dziedziny prawa nie pojawiała się, choć niejednokrotnie mieliśmy do czynienia z próbami implementacji innych zasad prawnych czy ustrojowych w odpowiedziach (jak w przykładach 45. i 46.).

Przykład 45.

Zgodnie z zasadą suwerenności niepodległości nieinwazyjności
 innych państw w ich granicach i terytoriach. Wskazano, że nie
 region nielegalny, ponieważ jest częścią państwa, które od niego
 Strona 21 z 28

Przykład 46.

Niepodległość tego regionu została ogłoszona
 w nielegalnym referendum, a jedna z zasad
 prawa międzynarodowego jest zasadą legalności
 Strona 21 z 28

W wielu odpowiedziach – podobnie jak w ostatnio przytoczonej realizacji – wskazywano na poruszone w materiale źródłowym referendum, czasem przepisując frazę o jego nielegalnym z punktu widzenia władz państwa macierzystego charakterze (przykład 47.), a czasem wskazując błędnie na frekwencję (w przykładzie 48. mamy dwa takie błędy). W obu tych przypadkach nie odwoływano się jednak do żadnej zasady prawa międzynarodowego. Ten defekt widoczny jest także w odpowiedziach maturzystów, w których nie realizowali oni polecenia, a podawali prawidłowe fakty (przykłady 49. i 50.). Osobną kategorię stanowią realizacje, w których wykazywano się nie tylko brakiem znajomości zasad prawa międzynarodowego czy umiejętności czytania ze zrozumieniem, ale także brakiem orientacji w podstawowych pojęciach z zakresu geografii politycznej (przykład 51.).

Przykład 47.

Owszem, gdyby referendum nie zostało uznane przez Hiszpanię.

Przykład 48.

Pomieważ w referendum wzięło udział
 30% uprawnionych i było ono nieważne
 Strona 21 z 28 (Musiał być 30%
 w referendum aby było ono ważne)

Przykład 49.

Ponieważ Katalonia jest częścią państwa
 na arenie międzynarodowej jako odrębne państwo.

Przykład 50.

Niepodległości regionu, którego dotyczy tekst, byłaby nielegalna,
 ponieważ nie została uznana przez rząd własnego państwa.

Przykład 51.

Powstał by państwo po środku innego państwa, ☐   nie graniczyłoby z innymi państwami, a dostęp do niego zależałby od ~~Wielkiej Brytanii~~ chwiejnego państwa

MWOP-R0_100

Strona 21 z 28

Problem „pod lupą” – zadanie rozszerzonej odpowiedzi: pismo formalne

Istotnym elementem arkusza maturalnego z wiedzy o społeczeństwie w Formule 2023 jest zadanie rozszerzonej odpowiedzi: pismo formalne. Zadanie to (zadanie 19.) okazało się dla tegorocznych zdających trudne, przy tym było najtrudniejszym zadaniem z bloku *Prawo i prawa człowieka* (poziom wykonania 27%).

Zgodnie z aktualnym informatorem maturalnym zadanie takie wymaga „napisania pisma procesowego lub urzędowego z wykorzystaniem własnej wiedzy przedmiotowej i załączonych przepisów prawnych”. Informator wskazuje też, że zadanie takie – w sytuacji, gdy za jego realizację można uzyskać 5 punktów (jak w tegorocznym arkuszu) – jest oceniane według kryteriów, w których wyodrębniono dwie kategorie elementów składowych oraz właściwą konstrukcję. Podano tam także, że zdający może otrzymać po maksymalnie 2 punkty za każdą kategorię wskazanych elementów oraz 1 punkt za właściwą konstrukcję (przy tym ten ostatni punkt jest możliwy do uzyskania wówczas, gdy obie kategorie elementów uznano za w jakimś stopniu zrealizowane, w tym minimum jedną – za zrealizowaną w sposób pełny).

W analizowanym arkuszu polecenie do wskazanego zadania brzmiało: „Jako Marian Maburg napisz fragment pisma procesowego – poprzedzający uzasadnienie przytoczone w materiale 1. – wszczynającego postępowanie przed sądem powszechnym. Pamiętaj o formalnym charakterze pisma – nie zapomnij określić nazwy, miejsca i daty pisma, danych stron, nazwy sądu i jego wydziału oraz powiąż opisane czyny z przepisami prawnymi przytoczonymi w materiale 2.”. Poza przepisami prawnymi z materiału 2. (tak z zakresu prawa materialnego, jak i procesowego – odpowiednio z *Kodeksu karnego* i *Kodeksu postępowania karnego*) mieliśmy wspomniane w temacie uzasadnienie z pisma procesowego (materiał 1.), jak i materiał 3. – informacje na temat właściwości terytorialnej sądów powszechnych dla adresów podanych w materiale 1. Zwróćmy także uwagę na drugie zdanie z polecenia, w którym nie tylko przypomniano zdającym o formalnym charakterze pisma, ale także wskazano elementy tego pisma, które powinny zostać zawarte w realizacji.

W zasadach oceniania wskazano także, że właściwa konstrukcja pisma oznacza w analizowanym przypadku właściwe rozplanowanie pisma wraz z miejscem i datą, przy tym za warunek formalny uznano właściwe określenie typu tego pisma. W związku z brzmieniem tematu kategorie elementów składowych ustalono w sposób następujący: 1) dane oskarżyciela i oskarżonego; określenie sądu i wydziału sądu; nazwa pisma (albo w nazwie pisma, albo w nazwie oskarżyciela, albo w obu określenie „prywatny”); 2) opis występku; powiązanie występku z właściwymi przepisami *Kodeksu karnego*.

Należy podkreślić, że nie mało było realizacji, które oceniono na maksymalną liczbę punktów. Przykład 52. to właśnie taka odpowiedź – odpowiedź, wystarczająca do uznania każdej kategorii elementów za wypełnioną w pełni, a konstrukcji realizacji – za właściwą.

Przykład 52.

Tykocin, 21.08.2021r.

Sąd Rejonowy w Białym Podlaskim

Wydział Karny

ul. 3 Maja 7, 17-100 Białe Podlaskie

Marian Maburg

zam Tykocin 16-080

ul. Długa 10

Prywatny akt oskarżenia

Niniejszym oskarżam Jana Jaburca (zam. ul. Podlaska 10 m. 3, Tykocin 16-080) o: popełnienie

1) znieważenie mnie publicznie w mojej obecności, tj. przestępstwo z art. 216 § 1 Kodeksu Karnego.

2) spowodowanie u mnie rozstroju zdrowia trwającego 7 dni, umyślnie, poprzez popełnienie na mnie, tj. popełnienie przestępstwa z art. 157 § 1 Kodeksu Karnego.

W tym miejscu pozwolimy sobie na komentarz odnoszący się do wykorzystania materiału źródłowego w realizacji zadania. Analiza brzmienia tematu wskazuje, że zdający mieli napisać fragment, a nie – całość pisma, przy tym określono, że jest to pismo procesowe wszczynające postępowanie przed sądem powszechnym. Polecenie informuje, że należy przeczytać i wykorzystać materiał 1. – uzasadnienie z pisma procesowego, oraz wskazuje imię i nazwisko osoby podanej w tym uzasadnieniu, w którą to osobę mamy się wcielić, aby wykonać zadanie. Dane sprawcy, jak i opis występku, jakich dokonał on wobec tytułowego Mariana Maburga, także zostały zamieszczone w tym uzasadnieniu. Materiał 2. zawiera przepisy prawa materialnego (unormowanie przestępstw: spowodowania naruszenia czynności narządu ciała lub rozstroju zdrowia oraz znieważenia), a w poleceniu wprost wskazano, by powiązać opisane w uzasadnieniu czyny z tymi przepisami prawnymi. Przytoczone w materiale 2. przepisy prawa procesowego pomagały w ustaleniu właściwości sądu – ich przeczytanie ze zrozumieniem wskazywało, że nie jest to sąd okręgowy i że pismo należy skierować do sądu właściwego dla miejsca popełnienia przestępstwa. Te wnioski wraz z informacjami z materiału 3. pozwalały na zaadresowanie pisma do

właściwego sądu – Sądu Rejonowego w Bielsku Podlaskim. Zwróćmy także uwagę, że w materiale 2. przytoczono przepis: „Pokrzywdzony może jako oskarżyciel prywatny wnieść i popierać oskarżenie o przestępstwa ścigane z oskarżenia prywatnego”, który znacznie pomagał w ustaleniu przez zdającego typu pisma, jakie powinien wytworzyć.

Jedynym zatem elementem wymagającym własnej wiedzy merytorycznej do realizacji omawianego pisma to kwestia sformułowania nazwy pisma – określenia pisma jako prywatnego aktu oskarżenia (choć, jak już wskazano, do realizacji wycenianej maksymalnie wystarczało określenie oskarżyciela jako prywatnego, a ta informacja znalazła się – w postaci wspomnianego przepisu art. 59 § 1. *Kodeksu postępowania karnego* – w materiale 2.) oraz rozpoznanie kodeksu prawa materialnego, jak również wydziału sądu jako odpowiednio *Kodeksu karnego* i wydziału karnego. Oczywiście, pełnej realizacji (wraz z punktem za konstrukcją) sprzyjała sytuacja, w której zdający miał w toku procesu edukacyjnego możliwość zapoznania się z wzorem prywatnego aktu oskarżenia.

Interesująca jest realizacja z przykładu 53., w której zdający pomylił właściwość miejscową sądu i jednocześnie nie wskazał nazwy wydziału sądu. Zwróćmy uwagę, że wykroczenia zostały poprawnie powiązane z przytoczonymi przepisami prawnymi – choć bez sformułowania nazwy *Kodeksu karnego*. Realizacja ta została oceniona na 4 punkty – maksymalna nota nie została wystawiona wyłącznie za pierwszą kategorię elementów składowych (za którą zdający otrzymał 1 punkt).

Przykład 53.

	20 sierpnia 2021, Tykocin
	~~Jan Jolbowicz~~
	Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim
	ul. Długosza 15-1550, ul. Andriejowicza
	oskarżyciel: Marian Maciejewski
	Tykocin 16-080, ul. Długa 10
	~~Jan Jolbowicz~~
	Oskarżony: Jan Jolbowicz
	Tykocin 16-080, ul. Redzielska 18 m. 3
	Przywody oświadczenia
	Na podstawie Art 59 § 1 wnoszę o oskarżenie o przestępstwo
	ścigane z oskarżenia prywatnego.
	Oskarżony naraził swój majątek i na dzień nie dłuższy
	niż 7 dni co jest karalne na podstawie Art 157 § 2.
	Oskarżony znieważił publicznie moje dobre imię co jest
	karalne na podstawie Art 216 § 1.

Przykłady 54. i 55. to realizacje, w których zdający uznali błędnie, że adekwatne w opisywanym przypadku pismo procesowe to pozew, a otrzymali oni za wykonanie tych realizacji po 2 punkty. W realizacji z przykładu 54. po 1 punkcie przyznano za każdą z kategorii elementów składowych – w pierwszej kategorii wynik maksymalny nie był możliwy zważywszy na nazwy pisma i stron (choć należy zwrócić uwagę, że pozostałe elementy,

nawet nazwa wydziału sądu, były wypełnione poprawnie), w drugiej kategorii – zabrakło powiązania każdego z czynów z przepisami prawnymi (zdający zanotowałby wynik maksymalny z tej kategorii, gdyby dopasował oznaczenia przepisów do czynów, a nie podał te pierwsze zbiorczo). W realizacji z przykładu 55. maksymalną notę przyznano za drugą kategorię elementów składowych, a uzyskanie choćby punktu w pierwszej kategorii było nierealne (pomimo poprawnego rozpoznania sądu) z uwagi nie tylko na wymyśloną nazwę wydziału, niewłaściwe nazwy stron i nazwę pisma, ale także – ze względu na brak danych adresowych tych podmiotów.

Przykład 54.

	Tykoń, 21 sierpnia 2021r. ✓
	Sąd Rejonowy w Bielsku Podlaskim
Powód:	ul. 3 maja 7, 17-100 Bielsk Podlaski
Marian Mabusy	Wydział Karny
Tykoń 16-010, ul. Długa 10	
Przemysław	
Jan Jabonina	
Tykoń 16-010, ul. Poobarska 13 m 3	
	Przew
Wnoszę o:	
1) uniewinić przynajmniej Jana Jabonina	ośm. winnym
na umm. tj. wstrzymanie wykonania	ośm. winnym
2) uniewinić przynajmniej Jana Jabonina	winnym
na umm. tj. wstrzymanie wykonania	ośm. winnym
Przebieg choroby: Art. 157	paragraf 2 oraz Art. 216, paragraf 1
Kontrolni Komenda	

Przykład 55.

~~Powód~~ ~~Pozwany~~ 30.08.
~~2021~~ 2021, Bielski Podlaski

Powód: Marian Makburg
 Pozwany: Jan Jakubowicz

Sąd Rejonowy w Bielsku
Podlaskim
Hyndział: Prawny

Jako Marian Makburg, chciałbym pozwać
 Jana Jakubowicza za naruszenie czynności Narządu Cięża
 zgodnie z art. 157 paragraf 2, przez co tydzień znajduję
 się na zwolnieniu lekarskim. Chciałbym również pozwać
 go na mocy art. 216 paragraf 1, ponieważ Pan Jan
 Jakubowicz zaczął stosować wobec mnie różnego rodzaju
 obelgi w miejscu publicznym.

Przykłady 56. i 57. to z kolei egzemplifikacje realizacji, w których maturzyści nie zachowywali formy przypominającej pismo procesowe oraz niewłaściwie określili typ takiego pisma. Za realizację z przykładu 56. zdający otrzymał 1 punkt – za powiązanie jednego z czynów (choć sformułowanego nie bez błędu) z odpowiednim przepisem. W realizacji z przykładu 57. po 1 punkcie przyznano za każdą z kategorii elementów składowych – w pierwszej kategorii za wymienienie stron wraz z danymi oraz właściwe rozpoznanie typu sądu (rejonowy), w drugiej wynik maksymalny nie był możliwy zważywszy na – wskazywany już wcześniej – brak powiązania każdego z czynów z przepisami prawnymi. Zwróćmy uwagę, że wynik taki był możliwy pomimo znacznych błędów i niezdecydowania zdającego co do typu sprawy (*rozpoczęcie sprawy karnej z powództwa cywilnego*).

Przykład 56.

Do Sądu Rejonowego w Działymstoku wydział spraw karnych
 dnia 20 sierpnia 2021 roku

powód Marian Makburg i pozwany Jan
 Jakubowicz

Ja powód Marian Makburg wnoszę ostatecznie na
 pozwanego Jana Jakubowicza, który zgodnie z
 art. 157 § 2 uszczupił mi tygodnie wolna trwającego
 powyżej 7 dni.

Przykład 57.

Ze, Marian Malburg [właściciel] [adres zamieszkania: Tykocin 16-080, ul. długa 10] chce złożyć wniosek o rozpoczęcie sprawy karnej przed Sąd Rejonowy [adres zamieszkania Tykocin 16-080, ul. Połaska 18 m. 3] wynikający z zajęcia w którym panieciem uszczelnik na zewnątrz do rąk Sądu Rejonowego w Białymostku [ul. Mickiewicza 103, 15-950 Białystok].

W wyniku zajęcia panieciem uszczelnik na zewnątrz z rąk którego ~~zawdziemia~~ ~~lekarstwa~~ ~~tużo~~ ~~tydzień~~ ~~zatem~~ ~~powołuje~~ ~~się~~ ~~na~~ ~~artykuł~~ 157, ustęp 2 oraz artykuł 216, ustęp 1 kodeksu karnego ~~wnosze~~ o rozpoczęcie sprawy karnej z powołaniem cywilnego oraz zontatem publikowania znieważony, zatem wnosze o rozpoczęcie sprawy karnej z powołaniem cywilnego, powołując się na artykuł 157, ustęp drugi, oraz artykuł 216, ustęp 1 kodeksu karnego Rzeczypospolitej.

Realizacja z przykładu 58. nie zawierała treści pozwalających na otrzymanie punktów za drugą kategorię elementów składowych (mimo że w poleceniu wyraźnie wskazano na konieczność zamieszczenia opisów czynów i ich powiązania z przepisami prawnymi). W realizacji tej 1 punkt przyznano za pierwszą kategorię elementów składowych – wymienienie stron, podanie danych jednej z nich, właściwe rozpoznanie typu sądu (rejonowy) i jego wydziału (karny). Jest to zarazem przykład realizacji, w której zdający nie był zdecydowany co do typu pisma formalnego – zatem prywatnemu aktowi oskarżenia towarzyszy w niej nieprocesowe, przy tym niekierowane do sądu zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa.

Przykład 58.

Marian Malburg
Tykocin ul. Długa 10
16-080

Sąd Rejonowy
ul. Mickiewicza 103
15-950 Białystok

Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa

Jako posiadający działający w interesie prywatnym akt oskarżenia przed Sąd Rejonowy w Białymostku.

Przykład 59. to z kolei egzemplifikacja realizacji, w której zdający próbował połączyć sprawę karną (wniosek o ściganie, oskarżyciel prywatny) z cywilną (odszkodowanie w ramach zadośćuczynienia), nieco abstrahując od załączonych materiałów źródłowych. W realizacji tej po 1 punkcie przyznano za każdą z kategorii elementów składowych – w pierwszej kategorii za wymienienie stron wraz z danymi oraz właściwe rozpoznanie typu sądu (rejonowy), w drugiej wynik maksymalny nie był możliwy zważywszy na wskazanie wyłącznie odpowiednich przepisów prawnych bez prawidłowego i pełnego określenia czynów zabronionych.

Przykład 59.

Tykocin 23. sierpnia 2021

Sąd Rejonowy
Białystok 15-950
ul. Mickiewicza 103
Wydział Cywilny

Oskarżyciel Prywatny:
Mr. Marian Malwcz
Tykocin 16-080
ul. Długa

PRZYSZKANIE ODSZKODOWANIA I ŚCIGANIE
← WNIOSEK O WSZCZĘCIE PROCESU CYWILNEGO

W dniu dzisiejszym wnoszę o przyznanie mi odszkodowania w wysokości 2000 złotych (słownie: dwóch tysięcy złotych) w ramach zadośćuczynienia za poniesione przez mnie szkody wizerunkowe oraz za odcisnięcie przez mnie obrażenia ciała spowodowane przez p. Jana Jabłowicza w Izam Tykocin 16-080, ul. 4 Pałeczka 18 m. 31 w dniu 13.08.2021 r. Wnoszę ponadto o ściganie p. Jana Jabłowicza z Art. 157 § 2 Kodeksu Karnego oraz z Art. 216 § 1 Kodeksu Karnego.

Wnioski i rekomendacje

1. Wymagania, którym powinien sprostać maturzysta wybierający wiedzę o społeczeństwie na egzaminie, są tematycznie różnorodne (z zakresu głównie: socjologii, nauk o polityce i administracji, nauk prawnych, nauk o stosunkach międzynarodowych, a w mniejszym stopniu także psychologii oraz etnologii i antropologii). Wskazana różnorodność idzie w parze z koniecznością wykorzystania nabytych umiejętności oraz kreatywnego zastosowania pozyskanej wiedzy merytorycznej.
2. Rezultaty egzaminu kolejny raz przeczą opinii, że można uzyskać wysoki wynik z matury z wiedzy o społeczeństwie, posiadając jedynie orientację w bieżących wydarzeniach społeczno-politycznych, a bez należytej wiedzy z różnych poziomów nauczania przedmiotu, także charakterystycznej dla zakresu rozszerzonego.
3. Warto zwrócić uwagę na relatywnie wysoki poziom wykonania zadań z bloków *Człowiek i społeczeństwo* (poziom wykonania 47%) oraz *Prawo i prawa człowieka* (poziom wykonania 37%), choć w obu przypadkach wyniki te były sporo niższe od ubiegłorocznych. Trudne dla tegorocznych maturzystów okazały się zadania z bloku *Państwo i polityka*, chociaż ich poziom wykonania (27%) był nieco wyższy od ubiegłorocznych. Poziom wykonania zadań z bloku *Zagadnienia międzynarodowe* wyniósł tylko 22%.
4. Sukcesem tegorocznych maturzystów był niewątpliwie relatywnie wysoki poziom wykonania (45%) najtrudniejszego w zeszłym roku zadania, czyli zadania rozszerzonej odpowiedzi: wypowiedź argumentacyjna. Natomiast zadanie rozszerzonej odpowiedzi: pismo formalne okazało się dla maturzystów trudniejsze niż w ubiegłym roku (poziom wykonania 27%), stąd – jako nowemu typowi zadania obligatoryjnie występującemu w maturze Formuły 2023 – poświęcono mu niemało uwagi w niniejszym sprawozdaniu (problem „pod lupą” z komentarza).
5. Kluczową umiejętnością kształtowaną na poszczególnych etapach edukacji jest czytanie ze zrozumieniem. Analiza rozwiązań zdających (także tych zamieszczonych w komentarzu) pozwala wnioskować, że niejednokrotnie błędy wynikają z niezrozumienia nie tylko materiałów źródłowych, w tym tekstów naukowych czy publicystycznych, ale i poleceń do zadań. Wskazane byłyby zatem ćwiczenia polegające na pracy z tekstem oraz innymi formami źródeł, w tym z użyciem dotychczasowych zadań maturalnych.
6. Kolejne ważne umiejętności, w które powinien zostać wyposażony każdy maturzysta, to umiejętności analizy i syntezy. Braki we wskazanych umiejętnościach były szczególnie widoczne w rozwiązaniach najtrudniejszego zadania w arkuszu (zadanie 18.2.), ale także innych zadań, m.in. zadania 12.1. czy 16.2. Ważne jest więc, aby w procesie dydaktycznym ćwiczyć te umiejętności – umiejętności konieczne do wyjaśnienia, uzasadnienia, argumentowania czy rozwiązania problemu.
7. Następną umiejętnością, którą warto ćwiczyć, jest niewątpliwie komunikatywne, precyzyjne stosowanie terminologii z zakresu przedmiotu. Z analizy rozwiązań zdających wynika, że często próbują oni parafrazować fragmenty tekstu źródłowego albo udzielają odpowiedzi, przepisując te fragmenty, przy tym czynią to na tyle nieudolnie, że zaburzeniu ulega logika wypowiedzi, co było widoczne w rozwiązaniach wielu zadań, także

sprawdzających wiedzę i umiejętności z zakresu podstawowego (jak m.in. w przypadku zadania 10.2.).

8. Kształcenie powyżej wskazanych umiejętności jest awykonalne w sytuacji braku, choćby elementarnej, wiedzy z zakresu przedmiotu. Zatem cały proces kształcenia umiejętności jest integralnie powiązany z nabywaniem wiedzy, rozumieniem treści przedmiotowych. Im wiedza będzie bardziej uporządkowana i precyzyjna, tym skuteczniej będzie przebiegał proces jej zastosowania w nowych sytuacjach poznawczych, nie tylko podczas egzaminu maturalnego.